

Rakennemalli Liekki

Valtuusto 18.03.2024 § 3
340/10.02.02/2022

Khall päätösehdotus Kunnanhallitus esittää valtuustolle, että se hyväksyy Laukaan kunnan rakennemalli Liekki ehdotuskartan ja siihen liittyvän toimenpideohjelman, sillä muutoksella, että seuraava kohta jätetään huomioimatta rakennemallissa: ”Taajama-asuminen on sekä kunnalle että asukkaalle edullisempi vaihtoehto kuin haja-alueelle sijoittuva asumisen ratkaisu. Hajarakentamisen ohjaaminen on kunnan strateginen valinta, jolla on voidaan vaikuttaa kuntatalouteen”

Päätös Kunnanhallituksen esitys hyväksyttiin.

Kokouksessa asiaa olivat esittelemässä asiantuntijat Kimmo Vähäyjylkkä ja Janne Posio.

Liitteet

- 1 Rakennemalli Liekki, kartta**
- 2 Rakennemalli Liekki, toimenpideohjelma**

Kunnanhallitus 04.03.2024 § 34

Päätösehdotus Kunnanhallitus esittää valtuustolle, että se hyväksyy Laukaan kunnan rakennemalli Liekki ehdotuskartan ja siihen liittyvän toimenpideohjelman.

Päätös Anna-Mari Pylkäs esitti kunnanjohtajan esityksen hyväksymistä, sillä muutoksella, että seuraava kohta jätetään huomioimatta rakennemallissa: ”Taajama-asuminen on sekä kunnalle että asukkaalle edullisempi vaihtoehto kuin haja-alueelle sijoittuva asumisen ratkaisu. Hajarakentamisen ohjaaminen on kunnan strateginen valinta, jolla on voidaan vaikuttaa kuntatalouteen”. Olli Puttonen, Emmi Savonen, Tero Savonen ja Arto Åkerman kannattivat esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että oli tullut kannatettu esitys ja teki seuraavan äänestusehdotuksen: Suoritetaan sähköinen äänestys siten, että ne jotka kannattavat kunnanjohtajan esitystä äänestävät "JAA" ja ne, jotka kannattavat Anna-Mari Pylkäksen esitystä äänestävät "EI". Äänestystapa hyväksyttiin. Suoritettussa äänestyksessä annettiin 3 "JAA" ääntä ja 8 "EI" ääntä.

Puheenjohtaja totesi Anna-Mari Pylkäksen esityksen tulleen kunnanhallituksen päätökseksi.

Selostus

Laukaan kunnan maankäytön rakennemalli on pitkän aikavälin suunnitelma kunnan yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisestä. Työn tavoitteena on uudistaa vuonna 2015 hyväksytty maankäytön rakennemalli Viuhka ja tarkastella tiedolla johtamisen taustaksi mm. kehittämisen resurssien suuntaamista sekä muuttuneen toimintaympäristön tuomia reagoitotarpeita hyödyntäen ajantasaista tietoa. Rakennemallin uudistaminen tukee myös Liekkiä Laukaaseen –kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita ja kärkiteemoja.

Työn tarkoitus ja tavoitteet

Uudistamistyön tarkoituksena on ollut muodostaa pitkän tähtäimen näkemys Laukaan kunnan yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmästä tavoitevuonna 2040+. Työ pohjautuu rakennemalli Viuhkaan, Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvaan ja kuntastrategiaan sekä ajantasaiseen tilannekuvaan kunnan kehityksestä. Tavoitteena on, että rakennemalli osaltaan ohjaa yhdyskuntarakenteen hallittua kehittymistä, jota toteutetaan mm. kunnan harjoittamalla maankäyttöpolitiikalla. Linjakkaalla ja johdonmukaisella maankäyttöpolitiikalla edistetään yhdyskuntarakenteen eheyttä ja kestävyyttä erityisesti ilmastotavoitteiden ja kestäväen kuntatalouden osalta.

Rakennemallityön tarkoituksena on tuottaa konkreettisia lähtökohtia ja toimenpiteitä tarkemman tason suunnitteluun tunnistamalla mm. yhdyskuntarakenteen keskeiset laajenemisalueet suhteessa palvelu- ja liikenneverkkoon, ja sitä kautta kestävään liikkumiseen ja kuntatalouteen. Rakennemallityössä on tarkasteltu ja määritelty myös haja- ja rantarakentamisen periaatteita huomioiden yhteensovittaminen muuhun yhdyskunta- ja palvelurakenteeseen.

Sisällöltään rakennemalli perustuu vyöhykkeisiin. Maankäyttöä yleistävillä vyöhykkeillä voidaan suunnitella maankäytön ja liikenteen teemoja paremmin tosiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi. Yleistys auttaa tunnistamaan yhteneväisyyksiä ja tulkitsemaan teemoja samanaikaisesti. Vyöhykkeitä samanaikaisesti tarkastelemalla voidaan muodostaa näkemys esimerkiksi edullisuusvyöhykkeistä kuntatalouden näkökulmasta.

Työhön liittyvät erillisselvitykset ja –tarkastelut

Rakennemallityön taustaksi laadittiin erillisselvityksiä, joissa painottui erityisesti haja- ja rantarakentamisen kysymykset.

- *Taajama- ja kyläprofiloinnissa* tunnistettiin maankäyttö- ja kehittämispotentiaaliltaan erilaiset taajamat ja kylät. Profiloinnin kautta on löydetty alueille kehittämistavoitteita ja –periaatteita, joilla voidaan tukea taajamien ja kylien kehityskulkua tulevaisuudessa ja sitä kautta parantaa mm. niiden elinvoimaisuutta, palveluita ja taajamakuva.

- Laukaan kunnan kaavattomien nk. kuivan maan alueiden hajakentämisen periaatteet ja mitoitusperusteet on kirjattu kunnan rakennusjärjestyksen *hajakentämisen ohjausmalliin*. Ohjausmalli painottaa uuden asutuksen ohjaamista kyliin tukee niiden elinvoimaisuutta ja olemassa olevien palveluiden säilymistä. Rakennemallityössä hajakentämisen ohjausmallia on tarkasteltu suhteessa päivitettyyn kyläprofilointiin ja esitetty muutosehdotuksia mallissa osoitettuihin aluerajauksiin ja luokitteluun. Pinta-alaan perustuvaan kantatilamitoitukseen ei esitetty muutoksia. Hajakentämisen ohjausmallin käytettävyyttä ja sen suhdetta muuttuvaan lainsäädäntöön arvoidaan tarkemmin rakennusjärjestyksen uudistamistyössä.
- Seutukaupungin kehyskuntana Laukaan kunnan alueella on painetta ranta-alueilla sijaitsevien loma-asuntojen muuttamiseksi vakituiseen asuinkäyttöön. Vakituiseen asumisen osoittaminen rannalle tulee kuitenkin perustua riittävään tietoon sen vaikutuksista yhdyskuntarakenteeseen, liikenneverkkoon ja kuntatalouteen. Rakennemallityössä määriteltiin paikkatietoaineistoja hyödyntäen *rantarakentamisen edullisuusvyöhykkeet*, joilla loma-asuntojen käyttötarkoituksen muuttaminen pysyvään asumiseen on yhdyskuntarakenteen kehityksen, palveluiden saatavuuden ja järjestämisen sekä kuntatalouden näkökulmasta edullisinta. Edullisuusvyöhyketarkastelu toimii tausta-aineistona mm. uusien/päivitettävien yleis- ja asemakaavojen laadinnassa, kunnan rakennusjärjestyksen uudistamistyössä ja kaavattomien ranta-alueiden lupaharkinnassa.
- *Asuinpaikan sijoittumisen taloudellisia vaikutuksia* kuvaamaan laadittiin yksityiskohtaisempi tarkastelu nelihenkisestä perheestä. Laskelma ei anna vastausta perheen kokonaisvaikutuksista kuntatalouteen, mutta loppupäätelmänä on todettu, että kuntatalouden näkökulmasta uusien asukkaiden asuinpaikalla on merkitystä. Asuinpaikasta riippumatta tulovaikutus kunnalle on sama, mutta kustannusten muodostumiseen sillä on merkitystä tarkasteltaessa tilannetta pidemmällä aikajaksolla. Taajama-asuminen on sekä kunnalle että asukkaalle edullisempi vaihtoehto kuin haja-alueelle sijoittuva asumisen ratkaisu. Hajakentämisen ohjaaminen on kunnan strateginen valinta, jolla on voidaan vaikuttaa kuntatalouteen.
- *Viher- ja virkistysvyöhykkeiden linjaukset ja periaatteet* tarkastelussa hyödynnettiin seudullisen MAL-kehityskuvan aineistoja. Työssä tunnistettiin ekologisten yhteyksien vaarantuneita reittejä ja solmukohtia sekä profiililtaan erilaisia virkistysalueita, jotka luokiteltiin neljään eri luokkaan kehittämisen ja käytön perusteella.

Suunnitteluperiaatteet, prosessi ja vuorovaikutus

Rakennemallin uudistaminen käynnistyi ohjausryhmän nimeämisellä keväällä 2022. Ohjausryhmässä koostui kunnanhallituksen nimeämistä jäsenistä, nuorisovaltuuston (NUVA) ja Laukaan Yrittäjät ry:n edustajista sekä viranhaltijoista. Syksyllä 2022 laadittiin työn etenemissuunnitelma ja määriteltiin suunnitteluperiaatteet. Kunnanhallitukselle ja kunnan johtoryhmälle järjestettiin työpajat, joissa työstettiin tulevaisuuden tilannekuvaa; millainen on Laukaan maankäyttö ja liikenne vuonna 2040. Työpajatyöskentelyjen lopputuloksen nousi tavoiteltaviksi asioiksi *kasvu, maalaismaisuus ja omavaraisuus* sekä globaalien kysymykset huomiointi (esim. ilmastonmuutos, luontokato, maahanmuutto, uusi energia ja uudet resurssit). Työpajoissa linjattiin myös yritystoiminnan ja asumisen kehittämisen suhdetta. Ensisijaisesti tavoitellaan yritystoiminnan ja työpaikkojen määrän lisäämistä, jonka myötä avautuu paremmat mahdollisuudet asumisen kehittämiseksi ja väestönkasvulle. Tällä linjauksella on vaikutusta maankäyttöpoliittikan ratkaisuihin ja resurssien suuntaamiseen.

Varsinainen suunnittelutyö alkoi vuoden 2023 alussa tilannekuvan ja erillisselvitysten laatimisella. Maaliskuussa järjestettiin valtuustoseminaari, jossa keskustelujen kautta hahmotettiin tulevaisuuden asumista, elinkeinoja ja työpaikkoja, liikenteen ja palvelujen saavutettavuutta sekä virkistystä ja hyvinvointia.

Suunnitelma eteni rakennemalliluonnokseksi, joka esiteltiin valtuustolle marraskuussa 2023. Valtuustoryhmiltä, NUVA:lta, vanhusneuvostolta ja Laukaan Yrittäjät ry:ltä pyydettiin luonnoksesta kommentteja ja huomioita. Aineisto oli myös nähtävillä kunnan verkkosivuilla ja kuntalaisilla oli mahdollisuus antaa mielipiteensä suunnitelmasta. Määräaikaan 22.12.2023 mennessä saapui kommentit NUVA:lta, vanhusneuvostolta, Laukaan Yrittäjät ry:ltä ja Keski-Suomen ELY-keskukselta sekä yksi kuntalaisen mielipide. Yksikään valtuustoryhmä ei kommentoinut suunnitelmaa.

Luonnosaineistoa on nähtävillä olon jälkeen tarkennettu ja täydennetty rakennemalliehdotukseksi sekä laadittu toteuttamisohjelma ja vaikutusten arviointi. Suunnitelma etenee kunnanhallituksen kautta valtuuston hyväksymiskäsittelyyn maaliskuussa 2024.

Rakennemalli Liekki -ehdotus

Rakennemalliaineisto käsittää rakennemallikartan ja siihen liittyvät erillisselvitykset, vaikutusten arvioinnit sekä toimenpideohjelman.

Rakennemallikartalla on esitetty tavoitetila vuoteen 2040+ asumisen, elinkeinojen, liikennejärjestelmän sekä matkailun- ja virkistyskohteiden osalta. Tarkemmin sisältö ryhmittyy seuraavien teemojen alle.

Taajama ja kyläverkko:

Laukaan kunnan taajamat muodostavat keskusten verkoston. Palvelukeskuksena toimii kirkonkylän taajama, jota kehitetään seudun

monipuolisena työpaikkojen ja palveluiden keskuksena. Lievestuore, Vihtavuori ja Leppävesi ovat monipuolisia, kehittyviä palvelutaajamia. Nämä ovat asuntokannaltaan, työpaikkarakenteeltaan ja palveluiltaan monipuolisia keskuksia, joissa tuetaan arjen palveluiden saavutettavuutta viihtyisiä sekä turvallisia kävely-, ja oleskeluympäristöjä kehittämällä.

Kyläprofiloinnin kautta on tunnistettu ja osoitettu kartalle kasvavat kylät ja maaseutukylät. Kylien kehittymisen ja kasvun mahdollistajana ovat aktiiviset kyläyhdistykset, maanomistajat ja muut toimijat. Kasvavina kylinä on osoitettu Vehniä, Kuusa, Äijälä, Kuhanniemi ja Vuontee, joiden kehittymistä tuetaan tarvittaessa esim. kaavoituksen ja kyläselvitysten sekä tieverkon kehittämisen edunvalvonnan keinoin. Pienempinä maaseutukylinä puolestaan on osoitettu Valkola, Haapala, Lankamaa, Tarvaala, Metsolahti ja Hoho. Maaseutukylien kehittäminen tapahtuu esim. kylätoimijoiden kanssa yhteistyönä tehtävien selvitysten ja tarkastelujen kautta. Kunta voi edistää kehittämistä myös esim. tiedottamalla ja auttamalla hankerahoitusten hyödyntämisessä.

Kehittyvä asuminen:

Rakennemallikartalla on osoitettu kehittyvän asumisen alueita taajamiin ja niiden lievealueille, joissa kasvua ohjataan kunnan maapoliittisilla toteuttamisvälineillä. Taajamien sisällä kasvu tukeutuu olemassa olevaan infrastruktuuriin ja palveluihin sekä julkisen henkilöliikenteen, jalankulun ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen. Taajamien lievealueilla uusi asuntorakentaminen toteutuu pääosin pientaloina ja asumiseen liittyvänä palvelurakentamisena. Yhdyskuntarakenteen harkittu laajentuminen tukeutuu nykyiseen liikenneverkkoon ja julkisen henkilöliikenteen saatavuuteen sekä kävellen tai pyöräillen saavutettaviin palveluihin.

Rantarakentamisen edullisuusvyöhyketarkastelu osoitti ne ranta-alueet, joilla loma-asuntojen käyttötarkoituksen muuttaminen pysyvään asumiseen on yhdyskuntarakenteen kehityksen, palveluiden saatavuuden ja järjestämisen sekä kuntatalouden näkökulmasta edullista. Edullisuusvyöhyketarkastelun tuloksia voidaan hyödyntää kaavamutostilanteissa sekä kaavattomilla ranta-alueilla tapahtuvassa lupaharkinnassa. Ranta-asemakaavojen ja rantayleiskaavojen alueilla on noudatettava voimassa olevan kaavan kaavamääräyksiä.

Työpaikka- ja yritysalueet:

Rakennemallityössä on tunnistettu laajoja ja kehittyviä työpaikka-alueita, jotka sijoittuvat hyvien liikenneyhteyksien varteen. Laukaanportin yritysalueen laajenemissuunnat tukeutuvat valtatiehen 4 ja sen rinnakkaistiehen sekä osin seututiehen 638 (Kuukanpääntien läntinen osa). Myös seututien 638 (Kuukanpääntien itäinen osa ja nk. Vihtiälän oikaisu) varrella olevat yleiskaavojen mukaiset yritysalueet ovat kehittämisen kohdealueita. Lievestuoreella työpaikka- ja yritysalueet sijoittuvat valtatiehen 9 varteen Kelkkamäentien ja Hohontien liittymän välillä. Myös valtatiehen 9 ja seututien 640 (Saviontien) liittymän sekä Mörkökorven välille on osoitettu

kehitettävää yritysalueita. Rakennemallissa on huomioitu taajamiin sijoittuvat Rokkakankaan, Vihtavuoren tehdasalueen ja Näätämäen yritysalueet. Kehittyvillä työpaikka-alueilla työmatkaliikenne tukeutuu julkisen henkilöliikenteen sekä jalankulun ja pyöräilyn hyvään palvelutasoon.

Kunnan pohjoisosassa, kantatien 69 (Suonenjoentie) varressa sijaitseva Kiuassuo on tunnistettu Keski-Suomen maakuntakaavan taustaselvityksissä tuulivoimapotentiaalia omaavana alueena. Kiuassuo jäi maakuntakaavasta ehdotusvaiheessa pois pohjavesialueen vuoksi. Rakennemallikartalle alue on kuitenkin osoitettu, koska aluetta on mahdollista tarkastella tuulipuistoalueeksi riittävien selvitysten ja yleiskaavoituksen kautta. Kehittäminen edellyttää kunnallista päätöksentekoa ja yhteistyötä Äänekosken kaupungin kanssa.

Liikennejärjestelmä ja liikenneverkko

Rakennemallikartassa on kuvattu merkittävimmät kehitettävät liikenneyhteydet. Liikenneverkon kehittämisen tavoitteena on varmistaa sujuva, turvallinen ja kestävä liikkuminen, kytkeä seudun taajamat toisiinsa sekä mahdollistaa liittynyt laajempaan kansalliseen liikenneverkkoon.

Valtatiet 4 ja 9 ovat kunnan, mutta myös seudun saavutettavuuden ja elinkeinoelämän näkökulmasta, tärkeimmät kehittyvät tieyhteydet. Maantieverkon osalta seututiet 637, 638 ja 640 ovat kunnan sisäisen sekä taajamien ja kylien välisen liikenteen kannalta merkityksellisiä, ja niiden palvelutason kehittäminen on erityisesti edunvalvonnallinen asia.

Rakennemallityön kautta pyritään edistämään kestävästä liikkumisesta edellytyksiä. Työssä on määritetty, vuonna 2022 laadittuun Laukaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaan perustuvat, pyöräilyn pääreitit ja muut pyöräilyn kehittämissuhteet. Kehittämisen tavoitteena on eheä ja yhteensopiva pyöräliikenteen verkko, joka tukee pyöräilyn edellytyksiä erityisesti käytetyimmillä väylillä ja arjen matkoilla.

Kunnan alueella toteutettava julkisen henkilöliikenteen kehittäminen pohjautuu jatkossakin vahvasti paikalliseen ja seudulliseen linja-autoliikenteeseen. Ydinkaupunkiseudun (Jyväskylä, Laukaa, Muurame) julkista henkilöliikennettä kehitetään vuonna 2019 hyväksytyin Linkki tulevaisuuteen 2030-kehittämissuhteen mukaisesti.

Matkailu ja virkistys

Rakennemallikartalle on merkitty matkailun ja virkistysten kannalta merkittävimmät kohteet ja reitit, joihin kuuluvat myös vesireitit. Peurungan ja Keski-Suomen moottoriurheilukeskuksen alueet on osoitettu kehittyvinä matkailu- ja tapahtuma-alueina. Matkailukeskuksina on merkitty Peurungan Kylpylähotelli, Varjola, Tupaswilla ja Multämäki. Matkailun toiminnallisten yhteyksien kehittämistarvetta on tunnistettu Hitonhauhan ja Peurungan matkailualueen välillä sekä Saraakallioiden ja kirkonkylän sataman välillä.

Työssä on luokiteltu virkistyskohteita niiden kehittämisen ja käytön mukaisesti:

- erityisiä arvoja omaavat virkistyskohteet ovat Hitonhauta, Saraakalliot ja Hyyppäänvuori. Nämä ovat Laukaan virkistysalueiden ja -kohteiden helmiä, joilla on merkitystä niin seudullisesti kuin valtakunnallisestikin. Kohteet vaativat erityisiä toimia virkistyskäytön järjestämiseksi, jotta niiden arvot säilyvät.
- kehitettävät virkistys- ja retkeilyalueet ja –reitit ovat mm. Metsoreitti ja siihen liittyvät muut reitit ja rakenteet, Mustavuori (reitit ja laavut), Kirkkoniemi ja Hartikan kirkkomaa, Vihtamäet (reitti ja laavu) ja Hietasyrjä. Näissä kohteissa kehitetään reittejä, retkeilyrakenteita ja opastusta. Kohteilla on paikallista ja seudullista merkitystä.
- omatoimisen retkeilyn alueina on tunnistettu Nojosvuori, Hallämäki ja Kapeenkoski, joihin ei ole tarkoitus toteuttaa reittejä tai rakenteita.
- lähiliikuntapaikat ja lähivirkistysalueet, jotka palvelevat lähialueen asukkaita ulkoliikuntapaikkoina. Peurungalla lisäksi matkailullista merkitystä ja huomattavasti laajempaa kävijäjoukkoa palvelevana.

Rakennemallityössä tunnistettiin virkistyskohteiden saavutettavuuden merkitys ja kehittämisen tarve julkisella liikenteellä sekä pyöräillen.

Vaikutusten arviointi, toimenpiteet ja seuranta

Rakennemalli Liekistä on laadittu vaikutusten arvioinnit. Arvioinnissa tarkastellaan rakennemallin vaikutuksia aihealueittain.

Rakennemallin tavoitteiden ja ratkaisujen edistämiseksi on laadittu toimenpideohjelma. Toimenpiteet on esitetty aihealueittain. Toimenpiteille ei ole asetettu tavoiteaikataulua, koska osa niistä on esim. valtion hankkeita, joissa kunnalla on enemmän edunvalvonnallinen rooli. Myös kunnan resurssit vaikuttavat toteuttamismahdollisuuksiin.

Rakennemallin toteutumisen seuranta ja hankkeiden ohjelmointi tullaan kytkemään valtuustokausittain hyväksyttävään kaavoitusohjelmaan. Seurannan voi toteuttaa esimerkiksi paikkatietopohjaisesti, josta ilmenee kaavahankkeiden vaihe. Lisäksi seurantatietoa pyritään tuottamaan myös toimintaympäristön muutoksesta resurssien ja seutuyhteistyön puitteissa. Rakennemallin toimenpiteiden toteutumisesta voidaan kirjataan vuosittain myös tilinpäätöskertomukseen.

Rakennemalliehdotus ja siihen liittyvä aineisto ovat saatavilla kokonaisuudessaan internetistä:

<https://www.laukaa.fi/asukkaat/asuminen-ja-ymparisto/maankaytto-ja-kaavoitus/rakennemalli-liekki/>

Esittelijä

Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Valmistelija

kaavoitusjohtaja Mari Holmstedt, puh. 040 031 7759